

Vereniging Kerk en Vrede

JAARVERSLAG 2019

Woord vooraf

Het is bijna een cliché om te openen met opmerkingen over de coronatijd en haar consequenties, maar alle clichés zijn waar. Maar nog clichématiger zijn opmerkingen over de industriële productie van wapens, die een mistroostig grote omvang heeft. Als al dat geld nu eens voor de zorg ingezet kan worden? Is het vroom wensdenken geweest als we ontwaken of komt een dergelijk besef toch dichterbij? Het rechtse discours in de coalitie is hardnekkig. Partners van Kerk en Vrede hebben meegewerkt aan een nieuw anti kernwapenstandpunt van de Raad van Kerken. Kees Nieuwerth is heel actief geweest en velen van jullie hebben de brief op onze website kunnen lezen. Zijn de oude evenwichten nu definitief uit balans, of gaat de machtsstrijd gewoon weer verder langs oude breuklijnen? Ook dit voorwoord zal mogelijk bij verschijnen alweer uit een voorbije periode worden gezien, maar beter wordt het op dit moment niet. Zoals u in dit verslag zult lezen is er met bescheiden middelen toch weer heel hard gewerkt. Het is een onmogelijk geloof dat wij hebben. Waarlijk uit evenwicht, maar dat is ook onze rol. Steeds op het randje van wat mogelijk is uitdagen en scherp slijpen. Als onmogelijk gezien worden, maar daardoor voortdurend een appel doend op die kleine gewetenstemmetjes in mensen, waarop de pacifistische traditie is geschoeid. Daarnaast te streven en eraan te worden herinnerd als het erop aankomt, in de lijn van onze vredeskerken. We gaan elkaar weer zien, hoe dan ook.

Henk Baars, voorzitter bestuur vereniging Kerk en Vrede

Vereniging Kerk en Vrede

Postbus 1528, 3500 BM Utrecht

E-mail: secretariaat@kerkenvrede.nl

Website: www.kerkenvrede.nl

Bezoekadres (op afspraak): Joseph Haydnlaan 2a, 3533 AE Utrecht

Tel. 030 – 231 66 66

Bank: NL15 ASNB 0904 9553 11 t.n.v. Kerk en Vrede, Utrecht

Van het bestuur

Het bestuur van de vereniging Kerk en Vrede bestond in 2019 uit:

- Henk Baars, voorzitter
- Jan Anne Bos, secretaris
- Theo van Kamp, penningmeester
- Lennart Vriens, lid
- Henk Blom, lid

Wegens familieomstandigheden kon Jan Anne Bos tijdelijk alleen van huis uit meedoen; Henk Blom verving hem zoveel mogelijk als waarnemend secretaris, waarbij hij ondersteund werd door Agnes Vendel voor het verzorgen van notulen. Het bestuur vergaderde in 2019 zesmaal; verschillende geplande vergaderingen konden wegens ziekte helaas niet doorgaan of moesten verzet worden. Alle pogingen om nieuwe bestuurskandidaten te vinden leverden pas aan het eind van het jaar resultaat op. In 2020 hopen we twee kandidaten voor benoeming voor te kunnen dragen.

De staf van vrijwilligers heeft in 2019 veel werk verzet: zie afzonderlijk verslag.

Voor de toekomst van Kerk en Vrede op korte termijn denkt het bestuur onder andere aan aandacht voor fundamentele waarden, vrede als cultuurprobleem, geweldloosheid, herwaardering van militaire belangen, samenwerkingsverbanden in de wereld die onder druk staan en daarnaast dat in media vooral aandacht bestaat voor oorlogshelden, te weinig voor oorlogsslachtoffers. En dat we hieromtrent bij voortdurend vooral aan de kerken vragen hiervoor aandacht te hebben.

In 2019 zag het er aanvankelijk naar uit, dat Kerk en Vrede slechts op bescheiden schaal activiteiten kon ontplooiën, met name door inzet van vrijwilligers. Verheugend was dat het bestuur in de loop van het jaar tot tweemaal toe bericht ontving van een erfenis, waarin aan Kerk en Vrede een gift van flinke omvang was toebedacht. Op grond hiervan is aan alle leden een oproep gedaan om voorstellen in te dienen voor nieuwe projecten. Deze oproep heeft een vijftiental suggesties opgeleverd, waaruit het bestuur in 2020 een voorstel aan de leden zal doen.

Het project 'Songs of Peace', dat met name afhankelijk was van de deskundige en betrokken inzet van toenmalig bureaumedewerker Arie de Bruijn, leek met diens vertrek in 2018 gedoemd tot opheffing. Gelukkig is hij in 2019 bereid gevonden om medewerking te verlenen aan de Global Mennonite Peacebuilding Conference, 27-30 juni, in Elspeet. Hij verzorgde daar een workshop over vredesliederen en met deze vredesliederen een Evening Prayer, waarmee hij grote waardering oogstte en bijdroeg aan peacebuilding.

Greetje Witte-Rang heeft zich in 2019 beziggehouden met het bijwerken van het archief van Kerk en Vrede. Resultaten hiervan worden op de website vermeld, terwijl Greetje in de Vredesspiraal interessante zaken beschrijft, die zij is tegengekomen. Zij stelde overigens vast, dat het archief nog wel wat hiaten kent en roept leden op om eventueel nog in hun bezit zijnde materiaal aan te melden bij het secretariaat. Daarbij denkt zij met name aan werkgroepen, bijv. inzake vredeseducatie.

Het eerder opgestarte project inzake 'Militaire Dienstweigering' kon helaas wegens wegvallen van bijna alle werkgroepleden niet meer doorgaan en is vooralsnog op een laag pitje gezet. Tijdens archiefwerk door Greetje Witte is het archief van het voormalig Vredesbureau boven water gekomen, waarin indertijd Kerk en Vrede en Doopsgezinde Vredesgroep gezamenlijk dienstweigeraars ondersteunden. Mogelijk biedt dit materiaal aanknopingspunt voor hernieuwde activiteit van de werkgroep. De Doopsgezinde Gemeente Aalsmeer heeft een boekje en een film geproduceerd over 'De Vrede dienen - gewetensverhalen', waaraan ook Kerk en Vrede aandacht heeft besteed.

Yosé Höhne Sparborth bracht in 2019 meerdere keren een bezoek aan Noord-Irak, waarvan zij uitgebreid

verslag heeft gedaan. In samenwerking met een aantal kerkelijke instellingen in de stad Utrecht kwam het Project Interreligieuze Stedenband Kirkuk/Suleymania – Utrecht tot stand, waarbij Kerk en Vrede een faciliterende taak vervult. Op 22 maart vond in de Janskerk in Utrecht een in samenwerking met andere religieuze instellingen georganiseerd symposium In Vrede Samenleven plaats, waarbij onder andere pater Jens Petzold sprak over praktische ervaringen met interreligieuze ontmoeting en dialoog tussen christenen en moslims in Syrië en Irak. Op 27 augustus konden we bisschop Yousif Thomas Mirkis van Kirkuk ontmoeten tijdens zijn bezoek aan Utrecht. (Zie verder het verslag van Yosé)

Dankzij de inzet van Heleen Ransijn is in de vorm van een 'Quick Response Team' een nieuwe opzet gemaakt om namens Kerk en Vrede in landelijke media standpunten of reacties gepubliceerd te krijgen. In 2019 heeft dit tenminste één keer tot een duidelijk resultaat kunnen leiden.

Voor activiteiten van de Theologische Werkgroep wordt verwezen naar het afzonderlijke verslag van de secretaris Greetje Witte-Rang.

In 2019 werkte Kerk en Vrede mee aan de landelijke 'Kerkennacht', een initiatief van de Raad van Kerken in Nederland, waarbij lokale kerken in het weekend van 21 juni bezoekers een andere kant van hun kerk konden laten zien. Henk Blom maakte deel uit van de landelijke werkgroep. Kerk en Vrede bood aan de kerken een film via YouTube aan voor vertoning in de kerkennacht, gemaakt door Yosé Höhne Sparborth, met een interview door Piet Vliegthart met Henk Baars over het werk van Kerk en Vrede, alsmede beelden uit Irak en muziek van de Vredescantate.

Henk Baars is namens de Basisbeweging en Onafhankelijke Kerken afgevaardigd in de Beraadsgroep Kerk en Samenleving van de Raad van Kerken. Mogelijk kan hij via dat kanaal vragen inzake gerechtigheid en vrede extra onder de aandacht brengen. Als lid van het Haags Vredes Initiatief was hij betrokken bij de start van de Theelepeltjes-actie in Nederland, waarvoor inmiddels al duizenden theelepeltjes zijn uitgezet. Aan Leen van den Herik en zijn echtgenote heeft Kerk en Vrede bij gelegenheid van de beëindiging van hun Theologische Uitgeverij Narratio een Theelepeltje aangeboden als dank voor de jarenlange samenwerking, in het bijzonder voor de uitgave van de Vredesspiraal. Henk Blom nam namens Kerk en Vrede van 17-19 mei in Berlijn deel aan de internationale conferentie van Church and Peace. Bij gelegenheid van de viering van het 70-jarig jubileum van dit Europese oecumenisch vredesnetwerk overhandigde hij de bestuurs- en stafleden een Theelepeltje, hetgeen door hen erg op prijs gesteld werd.

Op 6 juni werd in Utrecht de Algemene Ledenvergadering (ALV) gehouden (zie hierover het desbetreffende verslag). De middag werd aandacht besteed aan de kernbepapening, een steeds dringender probleem. Koos van der Bruggen en Mark Akkerman gaven deskundige informatie over de huidige ontwikkelingen.

Tijdens de landelijke Vredesweek van 21 t/m 29 september – met thema 'Vrede verbindt over grenzen' – zijn op veel plaatsen in het land activiteiten ontplooid, ook door leden van Kerk en Vrede. Een aantal hiervan hebben we geïnventariseerd en met foto's op onze website geplaatst. Als extra bijzonderheid willen we graag vermelden, dat de kerken van Rolde dit jaar voor de tweede keer meer dan 100 vredesvlaggen bestelden en tijdens de vredesweek uitbundig 'vredesvlagden'.

Kerk en Vrede ondertekende meerdere verklaringen en oproepen, zoals een oproep van Edy Korthals Altes tegen kernbepapening, de brief van Pais tegen het sturen van een oorlogsschip naar de Straat van Hormuz en de oproep aan het Europees Parlement: 'Save the European Peaceproject'; daarnaast werd door enkele K&V-leden gedemonstreerd tegen oorlog en wapenhandel, zoals bij de wapenbeurs 'NIDV Exhibition Defense and Security' in Ahoy, Rotterdam.

Communicatie met leden en donateurs vond plaats door middel van de Leden- en Donateursbrief, die enkele malen werd verzorgd, schriftelijk via de post en digitaal per e-mail. Om dit laatste middel optimaal te kunnen benutten worden leden opgeroepen om hun e-mailadres door te geven aan het secretariaat. Op de kwaliteit

van de website wordt steeds meer kritiek geuit; aan verbetering wordt binnenkort gewerkt. Het kwartaal-magazine 'Vredesspiraal' verscheen regelmatig dankzij het werk van de redactie, terwijl ook de Theologische Werkgroep hieraan de nodige bijdragen leverde; de special 'Veilig en wel?' werd op ruime schaal verspreid, ook digitaal. (Zie ook het verslag van de hoofdredacteur)

Henk Blom

Kantoor en staf

Personele bezetting

In het jaarverslag van 2018 werd al melding gemaakt van de ingrijpende verandering die Kerk en Vrede doormaakte door met het vertrek van Arie de Bruijn geheel een vrijwilligersorganisatie te worden. Geen betaalde krachten op boekhoudster Heidi Boele en hoofdredacteur Vredesspiraal Margreet Hogeterp na. Helaas moesten we in 2019 Jan Anne Bos missen vanwege de mantelzorg t.b.v. zijn vrouw. Pas sinds december 2019 raakt hij weer gaandeweg meer betrokken. Daarmee rustte op de andere stafleden de taak om de werkzaamheden van het bureau van Kerk en Vrede zo goed mogelijk in te vullen.

Daarbij gaat het om:

Agnes Vendel (Heerhugowaard). Zij is m.n. betrokken bij het Irak Project en is tevens notuliste van het bestuur.
Henk Blom (Zwolle). Henk is tevens bestuurslid en nam daarbij in 2019 tijdelijk de taken over van secretaris Jan Anne Bos. Daarnaast geeft hij aandacht aan diverse contacten met andere vredesorganisaties. Gevoegd bij het feit dat hij bovendien in de redactie van Vredesspiraal zit is het begrijpelijk dat, waar ook de jaren gaan tellen, het gevaar aanwezig is dat iemand wordt overvraagd.

Yosé Höhne Sparborth (Utrecht). Zij is het meest uithuizige lid van de staf vanwege haar inzet voor het Irak project, waarvoor zij enkele malen per jaar afreist richting Kirkuk.

Piet Vliegenthart (Utrecht). Op het kantoor is hij de meest constante factor. Hij probeert zo goed mogelijk overzicht te houden over wat er gedaan moet worden. Daarbij hoort tot zijn taak: het voorbereiden van het stafoverleg (in 2019 13 maal), de verslaglegging daarvan (ook aan het bestuur), het runnen van de webwinkel, het onderhouden van de contacten met de verhuurder, en wat zich zoal verder in het dagelijks reilen en zeilen van het kantoor voordoet. Handig als je dan betrekkelijk dichtbij woont en zo, als zich onverwachts iets voordoet, op de fiets te kunnen stappen richting het PLD. Terzijde zij vermeld dat Piet ook lid is van de Theologische Werkgroep.

Behalve dat *Jan Anne Bos* weer in meer of mindere mate actief wordt op het kantoor is het ook verheugend dat een nieuwe vrijwilliger mocht worden begroet: *Hans Dijkman* (Laren, Gld.). Hij was, al even geleden, bestuurslid van K&V en actief als dienstweigeraar. Hij werkt zich nu in en is bezig gegaan met het opschonen van de ledenadministratie

In principe is het kantoor op de vrijdag bezet. Eens in de 14 dagen is op die dag ook boekhoudster Heidi Boele aanwezig, met wie de samenwerking uiterst plezierig verloopt. Zij is niet alleen met de financiën bezig, maar verwerkt ook zorgvuldig de vele correcties in het ledenbestand.

De werkzaamheden van de staf

- e-mail en post afhandelen, waaronder correspondentie en contacten met andere organisaties;
- het wekelijks afhandelen van website-bestellingen. Er waren in 2019 75 bestellingen, met € 5585,- als omzet (2018: € 6.378, 2017: € 2.157). Met meest verkochte artikel is de vredesvlag (zowel klein als groot);
- ledenmutaties verwerken (in samenwerking met Heidi Boele);
- financiële administratie (inkomende en uitgaande facturen, herinneringsbrieven contributie, in nauw overleg met Heidi Boele);
- Vredesspiraal uitzetten naar contactadressen voor verdere verspreiding; lastig was hierbij in 2019 de overgang naar een andere drukker. Enkele malen moesten we lang wachten totdat de verzender ons kantoor de resterende ex. stuurde.

- bestuursvergaderingen voorbereiden;
- organisatie ALV van 6 juni 2019, voor- en nawerk;
- ondersteuning Irak-werkgroep, Kirkuk/Utrecht (Yosé met ondersteuning van Agnes); Op 22 maart was er in de Janskerk de goed bezochte bijeenkomst rond: In vrede samenleven;
- lid redactie Vredesspiraal (Henk);
- regelmatig overleg met Heleen Ransijn over opzet en invulling van het QRT (Quick Response Team);
- andere werkzaamheden, zoals het bijwonen van het afscheid van Narratio op 18 mei (Agnes).

Communicatie met de leden

Uiteraard vormde de communicatie met de leden ook in 2019 een belangrijke taak van de staf. Hier kan worden genoemd:

- het verzorgen en verzenden van een leden- en donateursbrief in maart, deels per briefpost, deels digitaal;
- een extra ledenbrief n.a.v. onder meer Save the European Peaceproject, de klimaatdemonstratie in Den Haag, de kerkennacht e.a.;
- mailings rond ad hoc items zoals: de film van Kerk en Vrede t.b.v. de kerkennacht, de digitale versie van het sept.nr. van Vredesspiraal (thema: Veilig en wel?!), Edy Korthals Altes over Nuclear disinvestment, vredesweek (impressies gevraagd), een nieuw project (voorstellen gevraagd), hulp bij opzet nieuwe website gezocht.

We streven ernaar is om van zoveel mogelijk leden en donateurs over hun e-mailadressen te beschikken. Via de mail kan snel en goedkoop met een groot deel van onze leden worden gecommuniceerd. Het verzenden van een bulkmail hebben we nu goed in de vingers. Hoewel zich zich de vraag laat stellen of een schriftelijke communicatie niet beter beklijft dan hetgeen langs de digitale snelweg naar de leden toe gaat...

Website

Het beheer van onze website is in handen van Jan Anne Bos. De website is hard aan vernieuwing toe. Daar wordt aan gewerkt. Lastig is hierbij dat we in de eigen gelederen niemand kunnen vinden die beschikt over de nodige expertise.

Huisvesting

De huisvesting op het PLD (Protestants Landelijk Dienstencentrum) bevalt uitstekend. Een rustige werkomgeving met alle voorzieningen die je je maar kunt wensen. Van de koffie- en chocoladeautomaat tot de drukkerij (voor folders, brochures, enveloppen, ledenbrieven en wat dies meer zij). Van de verzending van onze post tot I.T. deskundigheid. In het afgelopen jaar was er een groeiend contact met onze burens, Data4Development, welke onderneming zo nodig gebruik wilden maken van onze kantoorruimte, op een moment dat er niemand van ons was. Dit resulteerde, na overleg met bestuur en de logistieke afdeling van het PLD, in een duidelijke afspraak (bij wijze van burendienst). Inmiddels is dit bedrijf vertrokken naar een andere locatie...

Het afgelopen jaar werd binnen de protestantse kerk nagedacht over het idee om het landelijk kerkelijk werk op een heel nieuwe manier vorm te geven: een kerkcampus, waarbij allerlei kerkelijke en parakerkelijke organisaties op een natuurlijke manier met elkaar samenwerken en elkaar kunnen bevruchten en uitdagen. Niet in Utrecht, maar in Driebergen... Aan Kerk en Vrede werd de vraag gesteld of men daar mogelijk voor zou voelen. Kerk en Vrede was geïnteresseerd, maar ook afwachtend. Het bevalt ons in Utrecht heel goed zo. Inmiddels is het idee door de kleine Synode van de PKN op de lange baan geschoven, maar in kerkelijk Nederland weet je het nooit zeker...

Ledental e.a.

Op 1 november 2019 telde Kerk en Vrede 430 leden, waarvan 404 met blad. Er stonden 277 donateurs in onze administratie, waarvan er bijna 100 de afgelopen jaren daadwerkelijk een of meer keren hebben bijgedragen. Vredesspiraal heeft 181 abonnees, daarnaast zijn er 50 ruilabonnees en 21 proefabonnees.

Inmiddels wordt er hard aan gewerkt om in deze getallen meer inzicht en helderheid te krijgen. Waarom is men wel lid, maar ontvangt men geen blad? Hoe zit het dat zo'n groot deel van wie als donateur staat genoteerd niet bijdraagt. Waarom ontvangen de donateurs geen Vredesspiraal? Hoe zit het met die verschillende abonnees van Vredesspiraal (gewoon, ruil- en proefabonnee?). In de volgende jaarrapportage hopen we hier beslist meer over te kunnen vertellen. Onze nieuwe vrijwilliger Hans Dijkman is hier mee aan de slag gegaan.

Tot slot: Nog te wensen...

- Wat we nog steeds zoeken: salaamvlaggen voor in onze webwinkel (als variant op de gewone Vredesvlag).
- Waar we nog eens goed mee aan de slag moeten: een informatief, sprankelend vredeskwartet met tekeningen van Len Munnik.
- Het digitale archief moet eens goed worden opgezet, nu het papieren archief door de geweldige inzet van Greetje Witte is afgerond.
- Voor als we er als Kerk en Vrede met een standje op uittrekken: twee banners met ons logo. Want moet Kerk en Vrede niet veel meer aan de weg timmeren?

Namens de staf, Piet Vliegenthart

Theologische Werkgroep van Kerk en Vrede

Over de werkgroep

De werkgroep bestond in 2019 uit: Henk van Anandel, Héleen Broekema, Bram Grandia, Yosé Höhne Sparborth, Harky Klinefelter, Harry Pals (voorzitter), Piet Vliegenthart, Paul v.d. Waal, Greetje Witte-Rang (secretaris). Janna Postma moest helaas terugtreden. In de afgelopen periode overleden twee oud-leden van de werkgroep: Lies van der Zee en Mijne Bosman-Huizinga die wij samen herdachten. Wegens ziekte, verblijf in het buitenland en/of werkdruk konden vaak niet meer dan 5 leden per vergadering aanwezig zijn. De leden ervaren en waarderen de groep als een plek van bezinning, maar verhalen niet dat ze steeds minder kunnen doen, mede door de vergrijzing. De werkgroep vergaderde in 2019 vijf maal plenair, van 13-17 uur bij de Remonstranten in Utrecht.

Special Vredesspiraal over Veiligheid

De werkgroep was al enkele malen verantwoordelijk voor een special van de Vredesspiraal. In september 2019 verscheen wederom een special die door de werkgroep was voorbereid (ditmaal onder de bezielende leiding van Piet Vliegenthart en Henk van Anandel), veiligheid, met als titel 'Veilig en wel?!'. In de vergadering van november werd dit nummer en de productie ervan geëvalueerd in de aanwezigheid van hoofdredacteur Margreet Hogeterp en werden met haar plannen besproken voor een nieuwe special. Want ondanks de problemen zo'n special rond te krijgen, won het enthousiasme over een onderwerp het toch van de aarzeling en werden er ideeën geformuleerd voor een special over geweldloos verzet, ter gelegenheid van 75 jaar bevrijding in 2020. Gewerkt werd/wordt aan een special in het begin van 2020 en losse artikelen in de rest van het jaar.

Vervolg theologenconferentie 2017

Als vervolg op de theologenconferentie die de werkgroep in 2017 organiseerde, werden enkele plannen geformuleerd.

- Contacten met theologische opleidingen. Er vond een gesprek met vertegenwoordigers van enkele theologenopleidingen plaats over de vraag of er in de opleidingen aandacht wordt besteed aan de vragen van vrede, veiligheid en geweld. Dat blijkt wel het geval te zijn, maar door de tijdsdruk blijkt het moeilijk hieromheen iets te organiseren. Daarom werd het plan opgevat om mensen van de opleidingen te vragen artikelen over hun specifieke activiteiten te laten schrijven voor de Vredesspiraal.

- Bezinning op het krijgsmachtpastoraat. Er is onder de leden van de werkgroep zorg over de richting die het krijgsmachtpastoraat in slaat. Dit blijft een punt van aandacht voor de werkgroep. Met belangstelling is kennis genomen van de inaugurele rede over 'Moral Injury' die dr. Pieter Vos voor de PThU in Groningen hield, die een bijzondere leerstoel bekleedt m.b.t. het krijgsmachtpastoraat. We hopen daarover met hem in gesprek te gaan.
- Heering-conferentie. Het plan om een Heering-conferentie te organiseren werd in 2019 definitief verlaten vanwege tegenvallende medewerking van de kant van de Remonstranten. We houden echter nadrukkelijk de optie open om in de toekomst weer een theologenconferentie te organiseren, onder meer over de twee voorgaande onderwerpen.

Veiligheid en de kerken

De werkgroep nam in 2018 contact op met de Landeskirche van Baden van de EKD omdat deze kerk begonnen is met een groot en interessant project over veiligheid. De werkgroep was na bestudering van stukken van het project daar erg van onder de indruk. Na enige correspondentie kwam het contact stil te liggen. Eind 2019 bleek dat de groep Inclusieve Veiligheid (initiatief van de Quakers waar ook leden van Kerk en Vrede bij betrokken zijn) het project in Nederland wil oppakken. De Werkgroep vindt dat een goed idee en bepleit dat Kerk en Vrede dit project ondersteunt.

Andere onderwerpen

- De werkgroep had een boeiend gesprek met Derk Stegeman die het kerkasiel in Den Haag coördineerde, over zijn ervaringen met het kerkasiel en de kerken, over kerk en politiek en over hoe mensen door de actie van het kerkasiel veranderd zijn.
- Moreel en Politiek Beraad van PAX: de werkgroep is vertegenwoordigd in dit beraad. De onderwerpkeuze van het beraad zwakt nogal en de leiding ervan laat te wensen over, waardoor het beraad een wat moeizaam bestaan heeft. Tot nu toe kiezen we ervoor erin te blijven participeren.
- We spraken over de theologie van Yoder en de valkuilen van een onkritisch idealisme n.a.v. het proefschrift daarover van de jonge theoloog Daniël Drost.
- De situatie in Chili kwam aan de orde omdat de dochter van één van de leden van de werkgroep daar met haar gezin woont en nauw betrokken is bij wat daar voorvalt.
- De strijd tussen Israël en de Palestijnen kwam enkele malen aan de orde, mede aan de hand van documenten uit kerkelijke kring. We zoeken naar wegen om hierover debat te organiseren.
- Uiteraard sprak de werkgroep ook over verschillende onderwerpen betreffende de vereniging.

Greetje Witte-Rang

Vredesspiraal

De redactie van Vredesspiraal bestond in 2019 uit Margreet Hogeterp (hoofdredacteur), Leen van den Herik, Mark Akkerman, Henk Blom, Heleen Broekema en Rob van Essen.

Er was sprake van twee eventuele nieuwe redactieleden, maar deze zagen om diverse redenen toch van toetreding tot de redactie af. De redactie van Vredesspiraal heeft daarom nog steeds ruimte voor nieuwe redactieleden. Geïnteresseerden kunnen contact opnemen met Margreet Hogeterp, hogeterpg@gmail.com of bel: 0614909280.

Nadat Leen van den Herik de deuren van Narratio sloot in verband met zijn pensioen, heeft Circade uit Zwolle in 2019 de vormgeving van Vredesspiraal op zich genomen. Slimdruk verzorgt het drukwerk en Abonnementenland de verzending. Vooralsnog bevalt dit prima.

Nummer 1 van Vredesspiraal 2019 bevatte onder andere artikelen over de militarisering van de EU, Dienstplicht voor vrouwen, Christian Peacemaker Teams en de gemeenschap Sant' Egidio. Ook werd een nieuwe rubriek geïntroduceerd waarin Greetje Witte-Rang interessante stukken uit het archief van Kerk en Vrede belicht vanuit de actualiteit.

In nummer 2 van Vredesspiraal 2019 waren onder andere artikelen te lezen over de doorvoer van munitie als blinde vlek in het wapenexportbeleid, een boekbespreking van het boek 'Waarom ras er toe doet' van Afua Hirsch, zeventig jaar Church and Peace en een artikel over leerlingbemiddeling.

Nummer 3 van Vredesspiraal 2019 was een special getiteld 'Veilig en wel', over inclusieve veiligheid, verzorgd door de Theologische Werkgroep. In deze editie werd aandacht besteed aan de vraag wat ons wordt voorgehouden als veilig. Veilig voor wie, en hoe dan wel? Wat betekent inclusieve veiligheid? Het nummer vormde een drieluik: 1. Inzicht, 2. Doorzicht, 3. Uitzicht. Hierbij bood het 'Inzicht'-deel analyses met betrekking tot de vraag hoe het veiligheidsdenken het vredesdenken heeft gekleurd en vaak verdrongen. Het 'Doorzicht'-deel besteedde aandacht aan door-zieners, profetische stemmen die keihard eigen- belang, machtig geweld en mooie woorden ontmaskerden, bewogen door wie ongenadig werden buitengesloten. Oftewel: stemmen van vrouwen en mannen die vandaag ten hemel schreien, verlangend naar veilig bestaan. Het 'Uitzicht'-deel tenslotte richtte zich op de vraag hoe (groepen van) mensen het volhouden om voor de kracht van de kwetsbaarheid te kiezen: geweldloos actief, geestverwanten voor een rechtvaardige vrede. Hoe je zo samen een vredesgemeenschap kunt zijn. De special is goed ontvangen en voor herhaling vatbaar.

Nummer 4 van Vredesspiraal 2019 tenslotte bevatte onder andere artikelen over actievoeren op vliegbasis Volkel, Lev Tolstoj als profeet van onze tijd, vrede dienen door dienstweigering en Augustinus' visie op oorlog en vrede.

Ook heeft de redactie zich in 2019 gebogen over een nieuwe bladformule voor Vredesspiraal. De volgende punten zijn daarbij naar voren gekomen:

De vier belangrijkste functies van het ledenblad Vredesspiraal zijn:

- Theologische onderbouwing en verdieping rondom vraagstukken over geweldloosheid en vrede
- Inspireren
- Delen van 'best practices', bemoedigende ervaringen en het bieden van handelsperspectief
- Informeren, analyseren en discussie op gang brengen

Op basis van deze functies zal de redactie het blad indelen naar de volgende categorieën:

- Vereniging (20%)
- Religie, theologie en zingeving (25%)
- Maatschappelijk (35%)

In 2020 zal gewerkt worden aan een nadere uitwerking van de bladformule en mogelijk een nieuwe vormgeving van het ledenblad.

Margreet Hogeterp

Quick response team

Het in 2018 opgezette 'quick response team' kreeg in 2019 haar vuurdoop in de vorm van een opiniestuk over het 70-jarig bestaan van de NAVO. Dit artikel, geschreven door teamleden Koos van der Bruggen en Heleen Ransijn, is op zaterdag 13 april paginagroot geplaatst in het opiniekatern van de zaterdaguitgave van Trouw. De eerder met elkaar uitgedachte werkwijze, waarbij ieder teamlid tot 24 uur na het rondsturen van het eerste concept gelegenheid had om input te geven, bleek goed te werken. Kerk en Vrede werd in de auteursvermelding met name genoemd.

Door de verhuizing van team-coördinator Heleen Ransijn in de tweede helft van het jaar kwam het team later in dit jaar niet meer in actie. Maar als de stelling opgaat dat kwaliteit belangrijker is dan kwantiteit, heeft het Quick Response Team zeker reden om met tevredenheid terug te kijken op 2019. Bij het signaleren van nieuws dat om een reactie vraagt, is trouwens ieders hulp welkom! Het quick response team is hiervoor te bereiken via: kerkenvrede.qrt@gmail.com.

De leden van het Quick Response Team zijn: Daan Savert, Harry Pals, Heleen Ransijn, Jan Schaaake, Koos van der Bruggen en Mark Akkerman.

Heleen Ransijn

Irakproject 2019

Utrecht en Irak

Vanaf 2016 waren er enkele kerken in Utrecht betrokken bij het Irakproject, vanwege steun aan de studentenhuizen. Vanaf 2017 veranderde de situatie per half jaar, wat het niet eenvoudiger maakte. De r.-k. parochie had namelijk besloten om het via De Bisschoppelijke Vastenactie (DBV) te doen, om dan 50% erbij te krijgen.

Dat werd de twee jaar erna echter vrij lastig, omdat DBV zelf in verbouwing is, en niet kan omgaan met projecten die elk halfjaar veranderen, omdat de situatie voortdurend wijzigt. De Utrechtse parochie besloot vervolgens om het derde jaar (2020) niet meer op die wijze te doen. Binnenkort zal er overleg zijn, op welke wijze we nu financiële steun kunnen geven vanuit Utrecht.

Binnen Irak is de situatie zeer gewijzigd. Sinds oktober 2019 gaan de dagelijkse demonstraties op het Vredesplein in Bagdad nog steeds voort (nu door Corona, dat alleen in het zuiden heerst, gestopt). Christenen steunen hen. Het zijn jongere generaties Shia die van de oudere Shia politici eisen dat er een betere grondwet komt, de corruptie echt ophoudt, Iran minder invloed krijgt en de milities worden ontwapend.

In Kirkuk is het rustig

Ook de accenten van de hulp van het bisdom (met bisschop Mirkis) aan de brede bevolking zijn veranderd. De studenten (op Yezidi na) zijn terug naar hun woonplekken en studeren weer in Mosul. De laatste studenten zijn in Kirkuk aan het afstuderen en zullen gaande dit jaar klaar zijn. In Kirkuk wordt intensief hulp verleend aan een Oncologisch Centrum, dat niet particulier is en dus nog steeds lijdt onder de gevolgen van de 13 jaar boycot die dit soort instellingen naar de afgrond duwde. Via hulp uit met name Frankrijk kon het bisdom een borstscanner aanschaffen, een onderzoeksapparaat voor het laboratorium, men bouwt een eigen afdeling voor kinderen. Een van mijn trainingen zal in dat centrum zijn. Een diaken van het bisdom treedt regelmatig bij de kinderen op als clown of kerstman.

Bij Kirkuk komen twee grote bisdom-scholen klaar voor een nieuwe wijk met ontheemden die daar blijven wonen. Het bisdom leidt de scholen, de gouverneur gaf de grond, zusters uit India nemen de directe leiding. Docenten en scholieren zullen 70-80% moslim zijn.

Bij Sulaymaniyah is een bejaardenhuis in aanbouw. Ook hier gaf de gemeente de grond. Ook hier zullen zowel moslims als christenen worden opgenomen. Er komt een kleuterschool bij, die deels ook voor autistische kinderen zal zijn. Voor de bouw wordt nog wel geld gevraagd. Utrecht (parochie en andere kerken) gaat zoeken naar particulieren die grote bedragen willen/kunnen geven c.q. lenen.

EN LAST BUT NOT LEAST: 22 maart 2019 het symposium :”Samenleven in vrede, kan dat?” in de Janskerk te Utrecht, vlak na de vreselijke aanslag in Utrecht. Georganiseerd door Utrechtse kerken samen met de Raad van Kerken, Kerk en Vrede, Universiteit Tilburg en Kath. Vereniging voor Oecumene. Er waren een kleine 100 mensen aanwezig. Een zeer geslaagde dag met een gast uit Irak: Pater Jens Petzold.

Kerk en Vrede en Irak

2019 was alleen ik twee maal in Irak. De veranderingen: Het bisdom Kirkuk/Sulaymaniyah wordt sinds het Koerdisch referendum (september 2017) gescheiden door een heuse grens. Het maakt het bezoek complexer. In 2018 was het niet mogelijk per vliegtuig naar Sulaymaniyah te komen, het moest via Bagdad. Kirkuk valt sinds die tijd onder Bagdad en daarvoor moest een visum worden aangevraagd, wat voor een jaar € 850, - kostte. Inmiddels kan ik weer in Sulaymaniyah landen en weten we hoe ik clandestien naar Kirkuk kan komen.

Yosé Höhne Sparborth

Financieel verslag

Zie: Jaarrekening 2019